

ביאורים

השמחה היא התפרצות של רגשות עזים, מעבר לרגשות החיים הרגילים, כגון: שמחת חג, שמחת חתונה וכדומה. התענוג, לעומת זאת, הוא שמחה מועטה יותר, מפני שהוא שמחה המתרחשת בתוך שגרת החיים הרגילים: אוכל טעים, ביגוד נאה וכדומה. דווקא היין מבטא את השמחה, משום שהוא משכר ומשנה לגמרי את מצב רוחו של האדם, ולכן דווקא אודותיו נאמר: "ויין ישמח לבב אנוש" [תהלים קד, טו]. השמן, לעומתו, אמנם מהנה גם הוא לאדם - ולכן אמרו חז"ל ש"סיכה כשתיה" [יומא עו:] - מבטא שמחה נמוכה יותר, שהיא בתוך שגרת החיים הרגילה, ובעצם היא נקראת תענוג.

ישנם יחידים סגולה, בעלי דרגות גבוהות, שאצלם העונג והשמחה שייכים רק לקשר עם ה'. הם שמחים רק במצוות ובמעשים טובים. אך אנשים רגילים נוטים לשמוח גם מדברי חול רגילים ואנושיים. חז"ל לימדו אותנו להבחין בין "שמחה" שהיא יותר מגדר הרגיל, שאותה אנו משייכים רק לדברים שבקדושה, לבין "עונג", שאותו רוב האנשים מקיימים גם בדברי החול האנושיים.

לעומת ההדרכה הברורה לגבי השמחה, שתהיה דווקא בדברים רוחניים, באשר לתענוג לא מצינו הדגשה בהדרכה זו שיהיה מקושר אל דברי הקודש, כי דרגה זו אף קשה יותר להשגה. וכך אפשר לבאר את שאלת הלל: "מפני מה בוצרין בטהרה" - כלומר הכנת היין, שהוא מקור השמחה, "ואין מוסקין בטהרה?" - כלומר לקיטת השמן, שהוא מקור התענוג.

הרחבות

לב הכלל ולב היחיד

לְרוֹמֵם עֵרֶף הַמִּקְדָּשׁ וְלְהַשְׁרִישׁ בְּלִבָּבוֹת שֶׁהוּא מְרֻכָּז חַיֵּי הַכֹּלֵל וְהַפְּרָט. הרב קוק מבאר שחז"ל חיזקו את מרכזיותו של המקדש בישראל באופן כללי אצל העם, ובאופן פרטי אצל כל אחד. אפשר להעמיק בנושא באמצעות עיון בביאור של הרב קוק לתפילה:

"ואין לנו לא כהן בעבודתו, ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו". כשהיה בית המקדש קיים, וקדושת האומה בכללה עומדת בכל תקף גילוייה - אז, הופעת האורה של העבודה וסגולתה הופיעה על כללות הכהונה - 'כהנים בעבודתם', קדושת הרגש והשירה על כללות הלויים - 'לויים בדוכנם', קדושת קבלת השפעה רוחנית עליונה זו הופיעה על כללות האומה ע"י שלוחיה - 'ישראל במעמדם'. אבל בעונותינו, בחורבן הבית, ואורות הקדש נסתמה דרכם, אזי אין די שאין הקדושה הכללית בהמון מתגלה, אלא אפילו אלה יחידים-הסגולה שיש בהם דעה, שהם כאילו נבנה בית המקדש בימיהם [ברכות לג.], אינם יכולים כלל להוציא אל הפועל את הכוח הקדוש הגנוז בהם. כי חורבן הבית בפועל הלא מעכב הוא, שאין לנו אפילו כהן יחיד, מיוחד בקדושתו, בעבודתו, ולא לוי בדוכנו, ולא ישראל במעמדו" [עולת ראייה א, עמ' קסא].

הרב קוק מסביר שבזמן שבית המקדש היה קיים - כל אחד מסוגי הקדושה שלו בא לידי ביטוי באמצעות חלק אחר בעם: העבודה על ידי הכהנים, הרגש על ידי הלויים והקדושה והשפעה על ידי אנשי המעמד (- שליחי ישראל שהיו ליד הקרבת קרבן התמיד). אבל מאז שחרב בית המקדש, פסקה הקדושה בשני המישורים: גם הקדושה הכללית של כלל העם, וגם הקדושה שאצל הצדיקים הבודדים שיש בעם, שאינה יכולה להתבטא במלואה.

אָמַר לוֹ הַלֵּל לְשִׁמְאֵי מַפְנֵי מָה בּוֹצְרִין בְּטָהֳרָה וְאִין מוֹסְקִין בְּטָהֳרָה. יסוד הטמאה והטהרה בישראל הוא בעקרו ביחש אל המקדש, כדברי הרמב"ם במורה נבוכים [פרק מז] בשלישי, לרומם ערף המקדש ולהשריש בלבבות שהוא מרכז חיי הכלל והפרטי. והנה החיים נחלקים בצד הטוב שלהם לשמחה ולתענוג. האמצעי של השמחה ברב"ה הוא היין "ויין ישמח". אמצעי התענוג הוא השמן, סיכה כשתיה" "כשמן בעצמותיו", סיכה של תענוג ומועיל גם כן לעדן ולפנק הרגשת הענג ביותר. על כן הוא מטכסיס" בתי מלכים "ששה חדשים בשמן המור", בני מלכים סכין שמן ורד. והנה לא כל העם יכולים להיות חסידים ואנשי קדש עד שתהיה שמחתם וענוגם כלו בכלי טהור, לא לצד הנטייה השפלה החמרתית כי אם לצד המעלה והקדושה המתחסת למקדש ולקדש.

ההבדל בין השמחה והתענוג

והנה לקדש את ישראל מן העמים, ראו חכמינו האלהיים ז"ל להשריש יפה בלבבות שהשמחה ראויה בישראל להיות רק במקום מצוה. וכן הוא הטבע המוסרי של איש הישראלי הישר הולך, שלא ישארו לבבו לצאת במחול משחקים רק לשם שמחה של ריקות בעלמא" כדרך שאר גווי הארץ. אמנם התענוג, דבר זה לא אפשר הוא לרומם את רוח העם במעלה פזאת, עד שלא יאבה גם כן להתענג בהליכות חיי ובמשתתהו כי אם במקום מצוה וקדושה, וזאת היא שאלה", מה בין יסוד השמחה ליסוד הענג, שניהם המה מדרכי החיים האנושיים, מפני מה בוצרין בטהרה, המעידה שיסוד מציאות היין המשמח ראוי להיות בטהרה ולתכלית מעלה. ואין מוסקין בטהרה, השמן המענג, אי אפשר להנהיג הצבור שיהיה הפל על טהרת הקדש. ומזה היה מקום אז בהתחלת ההדרכה לדון, שפינון שאין זאת מדרכה של תורה להכביד על החיים הממוניים יותר מפדי משאם", אולי ראוי להדריך שגם הבצירה אינה מקבלת טמאה, והשמחה ההמונית גם כן לא תהיה בכללה נגד רוח ישראל ותורתנו הקדושה גם כשתלך בדרך הטבעי, מפני שפך טבע האדם הוא לאהב שמחה ושאון עליזים להמתיק חיי הריקים כשהוא איש המוני אשר התורה והחכמה לא ישמחו נפשו.

(עו ציפה, שבת א, פרק א, פסקה עו)